

ПОСЛАНИЦА ЦАРИГРАДСКЕ ПАТРИЈАРШИЈЕ ЧЕСИМА ИЗ 1451. ГОДИНЕ

Радомир В. Поповић*
Православни
богословски факултет,
Универзитет у Београду

Апстракт: Рад има за циљ да представи односе хусита и Православне Цркве, тачније Константинско-иоансовске Патријаршије половином XV века, поводом чега је и начињен превод Посланице Цариградске Патријаршије Чесима. Истовремено, ово је и својеврсни покушај да се кроз призму извора од историјској значаја осветли наведено временско раздобље са свим својим акторима, али и да се пружи одговор на нека питања која се рађају током сагледавања историјских догађаја из XV столећа.

Кључне речи: Јан Хус, Хусити, Константинско-иоансовски патријарх, Рим, иаиа.

Увод

Од самог почетка постојања људске цивилизације могуће је констатовати да сваки век карактеришу извесни догађаји и феномени који су били пресудни за одређено временско раздобље. Историчари који су проучавали аутентичне историјске изворе, описујући и тумачећи догађаје из прошлости било у писаном облику или у виду усменог предања, одувек су покушавали да пронађу и пруже одговоре на историјске недоумице настале приликом изучавања назначених извора. Током средњег века забележено је неколико изузетно важних тренутака из живота тадашње цивилизоване Европе, при чему је доба XV века у

* radomir.popovic@live.com.

извесном смислу прекретница у погледу постојања и делатности Православне и Римокатоличке Цркве. У том столећу Константинопољ је пао у руке османских завојевача, док је на западу Европе формиран један широки покрет у циљу реформисања црквеног живота, почев од Јана Хуса и чешких Хусита, који ће наћи своје место и у реформаторском покрету Мартина Лутера у XVI веку. Иако је широј јавности готово непознато, треба подвући да је било покушаја усклађивања односа између Истока и Запада у назначеном периоду. Овај рад, који за свој темељ има превод *Посланица Цариградске Патријаршије Чесима*, јесте својеврсни покушај да се уз помоћ једног историјског извора осветли одређено временско раздобље са свим својим актерима, те да се изложи одговор на нека питања која проистичу сходно сагледавању историјских догађаја XV века.

Разматрање о

Посланица Цариградске Патријаршије Чесима (1451)

Посланица коју је Цариградска Патријаршија упутила Чесима у Праг настала је 1451. године¹ као последица бурних духовних превирања која су захватила област Чешке. Наиме, почетком XV века у Западној Цркви долази до значајних унутрашњих превирања која треба разумети као реакције на извесне новине и поступке који су забележени унутар римокатолицизма. У тим превирањима већ се назире најава ескпанзије протестантизма до које ће доћи почетком XVI века, и то са појавом Мартина Лутера, Улриха Цвинглија, Жана Калвина и других реформатора који отворено иступају и одвајају се из крила Римокатоличке Цркве. Својеврсни претеча таквих догађаја у Чешкој јесте Јан Хус, професор универзитета и свештеник који је, иако потпуно свестан свих последица по њега лично, смело иступио против свих нововедених одлука и обичаја у Западној Цркви.

¹ На трону константинопољских патријараха се, непосредно пред пад престонице под власт Турака, у релативно кратком временском раздобљу смењивало неколико патријараха: Григорије III Мамас (1443–1450), Анастасије II (1450–1453), и први цариградски патријарх под Турцима, Генадије II Схоларије (1453–1456, 1458–1463). О томе видети: Р. Поповић, *Православне њомесне Цркве: њрошлости, садашњости, њеографија, стѡјитијсѡика*, 2. допуњено издање (Београд: Р. В. Поповић, 2009), 27. Индикативна је чињеница да се у *Посланици* коју овде доносимо, не помиње име патријарха који је тада столовао у Константинопољу.

Следствено, Јан Хус ће постати једна од највећих жртава инквизиције, будући да је осуђен и спаљен на ломачи у Констанци 8. јула 1415. године.² Као реакција на овај бруталан догађај код Чеха настаје покрет Хусита, који настоје да се одвоје од Римокатоличке Цркве и створе нарочити духовни ентитет с тежњом да имају свој народни богослужбени језик, а не латински који је био обавезан и за већину народа неразумљив. Ради остваривања својих идеја и стицања духовне самосталности они се обраћају Православној Цркви на Истоку, прецизније речено Цариградској Патријаршији са којом ступају у директне контакте. Истовремено, сви ови догађаји не треба да буду посматрани изван контекста односа између Римокатоличке и Православне Цркве који су уследили након Флорентинске уније 1438–1439. године.

Источно-romeјско царство или Византијска империја се у том раздобљу, већ дуже време, налази у тешком политичком положају, јер је на прагу незадрживо ширење Османског царства. Последњи romeјски цареви били су принуђени да суптилније преговарају са Римокатоличком Црквом, очекујући политичку и војну помоћ Запада у одбрани од иноверних мухамеданаца Турака. Бивајући непоредиво више руковођени управо таквим разлозима, византијски владари су водили преговоре о црквеном јединству на саборима у Ферари и Фиренци (Флорентији). Унија, односно црквено јединство било је заиста формално потписано, иако је постојао одлучан унутрашњи духовни отпор и противљење у целом православном свету. Но ипак, на крају ће се показати да је унија у сваком погледу, како политичком, тако и духовном, била велики промашај. Штавише, Византија није добила војну подршку и помоћ са Запада, потом духовно, односно црквено јединство није постигнуто, док је сам Запад све више доживљавао унутрашњу духовну дезинтеграцију, чији ће врхунац тек уследити у блиској будућности. Најава таквих духовних процеса била је појава покрета Хусита у Чешкој, који је покушао да ступи у директне контакте, па чак и у духовно-црквено јединство са Црквом на Истоку преко Цариградске Патријаршије. Једна делегација хусита обрела се у Цариграду где су вођени разговори, па је као плод остварених преговора и контаката уследило слање управо *Посланице* упућене Чесима у Праг.

² Римски папа у то време био је Јован XXIII (1410–1415) који је једно време био заточен (уп. J. N. D. Kelly, *The Oxford Dictionary of Popes* (Oxford: Oxford University Press, 2005), 237–239; Митрополит Јован (Павловић), *Римске папе — крајњак историјски преглед* (Загреб: Епархијски управни одбор Епархије загребачко-љубљанске, 2008), 85).

Примарно питање, које се тим поводом може поставити, гласи: шта, заправо, пише у самој *Посланици* и какве би последице могао да проузрокује дотични спис? У *Посланици* се на првом месту помиње свештеник Константин Англика као „доносиоц Посланице“, који је упућен у Чешку да се на лицу места упозна са тамошњим духовним стањем и владајућим приликама. Дакле, остала је упамћена конкретна историјска личност која доноси *Посланицу* у Константинопољ самом Патријарху, у тренутку када се сама престоница налазила пред великим политичким изазовима. У *Посланици* се изражава изузетна радост јер се духовно изгубљена деца враћају својој Мајци Цркви, која верно чува чисту предањску веру и обичаје утемељене на Светом Писму и Светом Предању, а које се неизменљиво чувају у Цркви. Узгред буди речено, ова мисао у извесном смислу алудира на доба и околности кирило-методијевске мисије и рани период христијанизације моравских народа. Такође, у *Посланици* се помиње и недавно одржан сабор у Фиренци (Флорентији) и потписивање уније која се карактерише као „поткупљивање“ и да исто треба једногласно одбацивати, што је Цариградска патријаршија одмах и учинила. Дотични део текста, наиме, открива добру обавештеност онога који пише сам спис. Потом се јасно помињу „новотарије“ које је увела Римокатоличка Црква, од којих треба бежати и вратити се истинској, предањској вери која једина спасава, што такође указује на пажљиву и прецизну обавештеност чешких хришћана о актуелним догађајима.

Поврх свега, Цариградску Цркву особито радује што се Чеси противе свим новотаријама, односно догматским заблудама које су на Западу уведене, а од којих они сада одступају и враћају се својој Мајци Цркви. Бива им саветовано да у томе остану упорни и да истрају до краја. Насупрот томе, Цариградска Патријаршија је, како даље каже *Посланица*, спремна да превиди неке безначајне локалне обичаје у тамошњим крајевима и црквену праксу која не задире у само догматско учење и веру којом се једино спасавамо. Осим тога, у *Посланици* је исказано обећање да ће се у Цариграду потрудити да им обезбеде свештенике и духовне пастире који ће их напасати истинском духовном храном и својим примерним хришћанским животом, али до чега услед више објективних разлога ипак није дошло.

* * *

Превод посланице начињен је на основу упоредног текста грчког изворника и превода на руски језик према издању А. Гилфердингъ, *Гусъ. Его отношеніе къ православној церкви* (Санкт-Петербургъ: Тип. Майкова, 1871), 46–55.

EPISTOLA
CONSTANTINOPOLITANAE
ECCLESIAE AD BOHEMOS, SCRIPTA
ANNOMCCCL, BIENNIO ANTE CAPTAM VRBEM

à Turcis: *reperta Pragae in Bibliotheca Collegii Caroli IV. Imp. et in
lucem prolata studio D. Caspari à Nydpruck, Regis
Maximiliani olim Consilarii.*

E A D E M I N E I V S D E M M E M B R A N A E
M E D I E T A T E S C R I P T A L A T I N E, L I C E T M I N V S
elegantè et parum dilucide, cum additamento quodam in
fine, quod in Graeca non extat.

Ἡ Ἱεροαγία τῆς Κωνσταντίνου πόλεως ἐκκλησία, ἡ μήτηρ πάντων τῶν ὀρθοδόξων καὶ διδάσκαλος, πᾶσι καὶ ἐκάστοις τοῖς ἐνδόξοις ἀδελφοῖς καὶ υἱοῖς ἐν Χριστῷ ἀγαπητοῖς τῶν Πεμίων τῇ ὑψηλοτάτῃ κοινότητι τῆς πόλεως Πράγας, καὶ τοῖς γενναίοις ἀνδράσι, καὶ ἀνδρείοις ἄρχουσι, τοῖς καπιτάνοις, καὶ δουξί, καὶ βαρώνοις, καὶ τοῖς πνευματικοῖς ἀνδράσι, διδασκάλοις τε καὶ πᾶσι τοῖς τῶν ἐκκλησιῶν πρεποσίτοις, οὐ μὴν δ' ἀλλὰ καὶ τοῖς πολίταις καὶ ὀφικιαλίοις, ἔτι τε πᾶσι καὶ ἐκάστοις τοῖς ὅπου δήποτε ὑπάρχουσιν ἐν τοῖς ὑπερορίοις μέρεσιν, ὀρθοδόξοις ὡς ἀκούομεν, καὶ τῆς ἀληθοῦς Ἰησοῦ Χριστοῦ

Посланица Цариградске Патријаршије Чесима (1451)
— превод на српски језик

Свештено-света Црква Константиновог града, мајка свих православног и учитељица, свакоме и свој славној браћи и синовима у Христу љубљених Чеха узвишене заједнице града Прага, и благородним мужевима и храбрим начелницима, војводама, кнезовима и баронима; духовним мужевима, учитељима и свим црквеним предстојатељима, а такође грађанима и службеним лицима, као и свима и свакоме где се налазио у насељеним крајевима, православног, како ми осећамо, и исповедницима истините вере Исуса Христа, који ће видети

πίστεως ὁμολογηταῖς, τοῖς τὴν γράφην ταύτην τῆς μητρικῆς πρόνοιας θεωρήσουσιν, σωτηρίαν ἐν τῷ τῆς ἐνδόξου Παρθένου υἱῷ, καὶ ἑκατονταπλασίῳ τοῦ πνευματικοῦ καρποῦ τῆς ἡμῶν συμβουλῆς αὔξησιν.

Ἡ ἱερὰ καὶ ἀγία νύμφη τοῦ οὐρανόου νυμφίου, ὅς ἐστι κεφαλὴ τῆς ἐκκλησίας ἀπάσης, μείζω ἡδονῆν οὐ δύναται ἔχειν, ἢ τοὺς αὐτῆς υἱοὺς ἀκούειν ἐν τῇ ἀληθείᾳ περιπατοῦντας. Ἐπεὶ τοίνυν οὐκ ἀνευ μεγίστης ἡδονῆς, καὶ ὡσανεὶ ἀρβάνωος τῆς ἐσομένης καρποφορίας, ἡ αὔξησις καὶ ὁ πληθυσμὸς τῶν καλῶς πασχόντων ἐν τῇ ὁμολογίᾳ τῆς ἀληθοῦς πίστεως εἰς τὰ ὦτα τῆς εὐσπλαγγνοῦ ταύτης μητρὸς ἐνήχησεν, καὶ μάλιστα παρὰ τοῦ ὑμετέρου ἀδελφοῦ τοῦ υἱοῦ τῆς ἡμῶν ἐκκλησίας, Κωνσταντίνου Ἀγγλίκου, τοῦ διακομιστοῦ τῶν παρόντων διδασκάλου, καὶ αἰδεσίμου ἱερέως, ἐπληροφορήθημεν ἐναργέστερον, ὅπως οὐ προσέχετε τοῖς νεωτερισμοῖς, τοῖς ἐν τῇ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίᾳ γεγεννημένοις ὑπὸ τινῶν, ἀλλ' ἐν τῷ θεμελίῳ τῆς πίστεως ἐρηρῆσιμένοι ἐστὲ τῆς παραδοθείσης ἡμῖν ἐκ τοῦ ἡμετέρου Δεσπότη καὶ τῶν αὐτοῦ μαθητῶν, ἔκρινεν αὕτη ἡ ἱεροαγία ἐκκλησία γράψαι τε πρὸς ὑμᾶς, καὶ πρὸς τὴν μετ' αὐτῆς ἔνωσιν [οὐ]³τὴν ἐν Φλωρεντίᾳ δεδεκασμένην, ἣτις διαίρεσις ἀπὸ τῆς ἀληθείας εὐλόγως ἂν ὀνομάζοιτο, καὶ διὰ τοῦτο ἐκείνην οὐ προσεδεξάμεθα, ἀλλὰ μᾶλλον παντάπασιν ἠκυρώσαμεν, — ἀλλὰ κατὰ τὸν τῆς ἀληθείας ἀπαράγραπτον κανόνα, ἐν ᾧ μόνῳ ἀληθῶς ἐνοῦσθαι δυνάμεθα. Οὐκ ἀμφιβάλλει γὰρ ἡ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία, ἐξ ὧν περὶ ὑμῶν ἠκούσεν ἀνενεχθέντων αὐτῇ ὡς εἴρηται, ὡς ἄρα ταῖς ἐπικυνδύοις τῆς Ῥώμης καινοτομίαις ἀνθιστάναί διεγνώτε, ὅτι σύμφωνοι αὐτῇ ἔσεσθε ἐν πᾶσι, τῆς ἱερᾶς μεσιτευσούσης γραφῆς, τοῦ ἀληθεστάτου κριτοῦ. Εἰ γὰρ καὶ πρότερον οὐκ ἀγαθὰς περὶ ὑμῶν εἶχομεν φήμας, ὡς οὐ ταῖς Ῥωμαϊκαῖς ἐφευρέσεσιν ἀνθισταμένων, ἀλλὰ μᾶλλον ταῖς ἀρχαίαις τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας τῶν Χριστιανῶν παραδόσεσιν ἐναντιουμένων ἐν πλείοσιν· ἀλλ' ἐξ ὀλίγου καιροῦ μᾶλλον ἀναβίωσκεν, ὡς εἰπεῖν, ὑμᾶς ἐπληροφορήθημεν, καὶ πρὸς τὴν κοινὴν τῶν Χριστιανῶν θρισκίαν καὶ

³ Овде је испуштен дифтонг „оу“ како се може закључити на основу смисла текста на латинском језику.

ово писање материнског старања, — спасење у Сину преславне Дјеве, и стоструко умножење духовног плода намере.

Свештена и света Невеста небеског Женика, Који је глава целе Цркве, не може имати већу радост, него да слуша своју децу која ходе у истини. Но будући када је, не без највеће радости, као и залога слеђујуће плодотворности, увећање и мноштво добрих страдалника у исповедању истините вере дошло до слуха ове милосрдне Мајке — Цркве Константинова града,⁴ и ми нарочито преко нашег брата и сина наше Цркве, Константина Англика,⁵ доносиоца ове Посланице, учитеља и најчаснијег свештеника, — обавештени смо јасније како се ви не придржавате новотарија које су у Цркви Христовој заведене од неких, већ чврсто стојите на темељу вере предане нам од Господа нашега и Његових ученика. Стога је ова света Црква одлучила да вам се писмено обрати и да вас (призове) у своје јединство: не у такво јединство које је било устројено поткупљивањем у Флорентији⁶ и које је убрзо требало назвати одступањем од Истине, — због тога га ми нисмо ни прихватили, већ напротив, на сваки начин ниподаштавали, — већ смо за непроменљиви закон Истине, у коме је једино могуће да се истински сједините. Јер Црква Христова не сумња, судећи по обавештењима која су до ње дошла, да ћете ви, пошто сте недавно одлучили да се успротивите опасним новотаријама Рима, бити с Црквом сагласни у свему посредовањем Светог Писма, најистинитијег судије. Иако су до нас раније стизали о вама лоши гласови — да се ви не противите римским ставовима, него да се супротстављате по много чему старим предањима Католичанске хришћанске Цркве, ми смо се исто тако недавно уверили да се ви, како би се рекло, препорађате и приступате општем хришћанском учењу и истинској побожности. Ви не само да не напуштате Мајку Цркву, већ се исцрпљујете, распаљени жудњом истинске

⁴ Реч је о *Цариградској Патријаршији* која је прва по части у породици православних помесних Цркава.

⁵ Посланица је упућена у Праг по свештенику Константину Англики, који је до појединости био упућен у духовно стање и прилике код Чеха, а у кога они могу имати пуно поверење. О томе видети опширније: Р. Поповић, „Шта је хтео Јан Хус?“, у *Хришћанство у историји: зборник студија из црквене историје* (Београд: Православни богословски факултет Универзитета у Београду — Институт за теолошка истраживања, 2011), 211–217; Цозеф Линч, *Историја средњовековне Цркве*, превод с енглеског језика Драгић Живојиновић и Бранислав Танчић (Београд: Сlio, 1999), 544–545.

⁶ О покушају успостављања уније између Православне и Римокатоличке Цркве у Ферари и Фиренци (Флорентији), видети подробије: Р. Поповић, „Покушај уније у Ферари и Флорентији према подацима Силвестра Сиропулоса“, у *Хришћанство у историји: зборник студија из црквене историје* (Београд: Православни богословски факултет Универзитета у Београду — Институт за теолошка истраживања, 2011), 250–266.

ἀληθῆ εὐσέβειαν ἐπεινέναι· οὐδὲ τὴν μητέρα καταλιμπάνειν, ἀλλὰ τῷ πόθῳ τῆς ἀληθινῆς μητρὸς ἐκκαιομένους, καὶ ταύτην ἔτι ζητοῦντας, πονεῖν. ὃ δὴ ἡ παρουσία τοῦ εἰρημένου εὐλαβοῦς ἱερεῶς σαφέστερον ἡμῖν ἐδήλωσε, ὡς προείρηται, διηγησαμένου τὰ καθ' ὑμᾶς κατὰ μέρος, καὶ δόντος μὲν αὐτοῦ ὁμολογίαν ἰδίαν, τῇ ἀγία μητρὶ ὑγιῶς ἔχουσαν καὶ εὐπρόσδεκτον, ἀποδεξαμένου δὲ καὶ τὴν δοθεῖσαν αὐτῷ παρ' αὐτῆς διδασκαλίαν τῆς ἀληθοῦς πίστεως, ἐν ἣ δεῖ συμφωνεῖν πάντας τοὺς μέλλοντας σώζεσθαι, ἦν καὶ πρὸς τὴν ὑμῶν ἀγάπην κομιεῖ. Οὐκοῦν, ποθεινότατοι ἀδελφοὶ καὶ υἱοὶ, εἰ οὕτως ἐστίν, ὡς ἀκούομεν καὶ ἐλπίζομεν, ἐπισπεύσατε τὴν μεθ' ἡμῶν ἔνωσιν. Μετὰ τίνων γὰρ ἰσχυρότερον δυνήσεσθε ζηλοῦν κατὰ τῶν ἐπηρεαζόντων, ἢ ἐν τῷ τῆς μητρὸς κόλπῳ, καὶ τῇ ῥοπῇ τῆς ἀληθοῦς σωτηρίας; καὶ ποῦ δυνήσεσθε βέλτιον ὑμᾶς ἀναψύξαι, ἢ ἔνθα ἀνέφκται ἡ πηγὴ τῶν ζώντων ὑδάτων; Πάντες τοίνυν οἱ διψῶντες πρὸς τὰ ὕδατα ἔλθετε, καὶ ὠνήσασθε χωρὶς τινὸς συναλλάγματος οἶνον σώφρονος εὐφροσύνης, καὶ γάλα ἐκ τῶν μαστῶν τῆς παρακλήσεως αὐτῆς. Ἐλπίζομεν γὰρ ἐπὶ τῷ Θεῷ, ὅτι ἐν πᾶσι ἔσεσθε σύμφωνοι ἡμῖν, καὶ μετὰ ταῦτα σὺν ἐπιμελείᾳ μεγίστῃ καὶ ἀγάπῃ προνοήσομεν περὶ πνευματικῶν ποιμένων καὶ ἐπισκόπων τῶν ὑμετέρων ψυχῶν, ποιμαίνοντων ὑμᾶς τῷ λόγῳ τῆς ἀληθείας, καὶ τῷ παραδείγματι τῆς ζωῆς οὐ θλιβόντων. Περὶ δὲ τὰ τῆς ἐκκλησίας ὑμῶν ἔθιμα, εὐγνωμόνως συγκαταβῆναι ὑμῖν μετὰ τοῦ ἀποστόλου βουλόμεθα ἐν ἐκείνοις, ὅποσα ἐξ ἀγαθοῦ θεμελίου καὶ σκοποῦ καθαρωτάτου προΐασιν, καὶ ὧν ἡ συγκατάθεσις πρὸς μὲν ὑμετέραν οἰκοδομὴν ἔσται, τῇ δὲ τιμῇ τῆς ἀγίας μητρὸς ταύτης, καὶ τῇ ἀληθινῇ ἡμῶν περὶ αὐτὴν κοινωνίᾳ καὶ ὑποταγῇ οὐκ ἐναντιωθήσεται. Περὶ γὰρ τὴν διαφορὰν τῶν τοιούτων ἐθίμων οὐ χαλεπῶς ἔχομεν ἐξ ἀγαθῆς βουλήσεως τε καὶ διακρίσεως ἀβλαβῶς οἰκονομεῖν.

Δοίη δὲ ὁ Παντοκράτωρ Κύριος καὶ ὑμᾶς οὕτως ἔχειν, ὡς ἀρτίως ἐμάθομεν, καὶ ἄλλους πολλοὺς ὁμοίως ὑμῖν τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθοῦς ἀναλαμβάνειν ζωῆς εἰς αὐξήσιν καὶ πληθυσμὸν τῶν τῆς ἀληθοῦς μητρὸς γνησίων υἱῶν, καὶ ποιήσειεν ὑμᾶς σὺν ἡμῖν ἐν τῷ τῆς ἐκκλησίας οἴκῳ τοῖς αὐτοῖς δόγμασι τε καὶ ἦθεσι χαίροντας ἐνὶ στόματι καὶ καρδίᾳ αἰνεῖν αὐτὸν εἰς αἰῶνας αἰώνων. Ἀμήν.

Ὁ Νικομήδης Μακάριος.

Ὁ ταπεινὸς μητροπόλεως Τορνόβου Ἰγνάτιος.

Ὁ Φιλίππουπλου Ἰωσήφ, ταπεινὸς μητροπολίτης Ἀκάκιος.

Ὁ μέγας ἐκκλησιάρχης διάκονος, Σιλβεστρος ὁ Συρύπουλος.

Ὁ δικαιοφύλαξ καὶ ἱερομνήμων διάκονος, Θεόδωρος ὁ Ἀγαλλιανός.

Ὁ καθολικὸς τῆς τῶν ὀρθοδόξων ἐκκλησίας διδάσκαλος, ταπεινὸς μόναχος
Γεννάδιος.

Мајке, коју ви још тражите. То се нама јасније показало присуством горе споменутог побожног свештеника, који је, као што је речено, нама све што се тиче вас подробно изложио и представио нам је сопствено исповедање вере, признато од стране Мајке Цркве као здраво и прихватљиво, док је са своје стране примио предато му учење о истинитој вери, у којој треба да се сагласе сви који хоће да се спасу, а које упутство ће он и саопштити вашој љубави.

И тако, возљубљена браћо и синови, ако је то тако као што ми чујемо и надамо се, пожурите у јединство с нама. Јер, с чијом помоћи можете се јаче успротивити онима који вас вређају, ако не у крилу Мајке и у сенци истинског спасења? И где можете наћи боље освежење, ако не тамо где извире извор воде живих? Дођите сви који сте жедни воде, и примите без сваке примесе вино трезвене радости и млеко из дојки материнске утехе. Надамо се у Бога да ћете ви у свему бити сагласни с нама, те због тога ми се са највећим старањем и љубављу бринемо да вас снабдемо духовним пастирима и старатељима душа ваших, који ће вас напасати речју Истине и примером живота неће вам нанети жалост. Када је реч о обичајима ваше Цркве, ми хоћемо, по Апостолу, да вам учинимо снисхођење у свим оним стварима које происходе из доброг темеља и најчистије намере и одобрења, а које ће послужити вашем напретку и неће бити противне части ове свете Матере и нашем истинском у њој општењу и послушности. Јер, што се тиче таквих разлика у обичајима, ми се добронамерно и с расуђивањем нећемо трудити да их ометамо, ако су посредујућим безначајна одступања.

Нека да Господ Сведржитељ да и ви будете такви, какве смо вас недавно упознали, и да би, слично вама, многи други примили дух истинског живота на узрастање и умножење присне деце истинској Мајци, и да учини да ви с нама у једном дому Цркве, (држећи) једне и исте догмате и обичаје, једним устима и срцем хвалите Њега у векове векова. Амин.

Дано 18. дана јануара 1451. године

Макарије Никомидијски
Смирени митрополит Трновски Игнатије
Филипопољски Јосиф
Смирени митрополит Акакије
Велики еклисијарх, ђакон Силвестар Сиропулос
Законски чувар и јеромнимон, ђакон Теодор Агалиан
Саборни учитељ Цркве православних, смирени монах Генедије

Закључак

Посланица Цариградске Патријаршије Чесима настала је 1451. године као последица бурних духовних превирања која су захватила област Чешке почетком XV века. Наведена унутрашња превирања нису била ништа друго до директна реаговања на извесне новине и поступке унутар Римокатоличке Цркве. Управо у таквим догађајима могуће је препознати наговештај протестантизма, чији ће врхунац уследити почетком XVI века у личностима Мартина Лутера и других реформатора који отворено иступају против новина и одвајају се од Римске Цркве. Јан Хус, професор универзитета и свештеник у Чешкој, смело је иступио против свих новина у Западној Цркви, бивајући потпуно свестан свих последица које ће произвести такав његов став.

Насупрот томе, Источно-ромејско царство се у том раздобљу, већ дужи временски период, налази у тешком политичком положају, јер је на прагу незадрживо ширење Османског царства. Последњи ромејски цареви принуђени су да суптилније преговарају са Римокатоличком Црквом, очекујући политичку и војну помоћ Запада у одбрани од иноверних мухамеданаца Турака. Бивајући неупоредиво више руковођени поменутиим политичким разлозима, византијски владари водили су преговоре о црквеном јединству на саборима у Ферари и Фиренци (Флорентији). Унија, односно црквено јединство заиста је формално и потписано, иако је истовремено постојао одлучан унутрашњи духовни отпор и противљење у целом православном свету.

Порвх свега, својеврсна најавна претходно описаних духовних процеса на Западу било је постојање покрета Хусита у Чешкој, који је покушао да ступи у директне контакте, чак и у духовно-црквено јединство са Православном Црквом, и то преко Цариградске Патријаршије. Једна делегација хусита обрела се у Цариграду, где су остварени контакти и вођени разговори, а што је за последицу имало слање *Посланице* која је упућена Чесима у Праг, са веома јасним циљем и ставом Константинопољске Цркве.

* * *

Библиографија

- Гилфердинг, А. *Гусь. Его отношение къ православной церкви*. Санкт-Петербург: Тип. Майкова, 1871.
- Kelly, J. N. D. *The Oxford Dictionary of Popes*. Oxford: Oxford University Press, 2005.
- Линч, Џозеф. *Историја средњовековне Цркве*. Превод с енглеског језика Драгић Живојиновић и Бранислав Танчић. Београд: Слио, 1999.
- Павловић, Митрополит Јован. *Римске џаје — крајњак историјски прејед*. Загреб: Епархијски управни одбор Епархије загребачко-љубљанске, 2008.
- Поповић, Р. „Покушај уније у Ферари и Флорентији према подацима Силвестра Сиропулоса“. У *Хришћанство у историји: зборник студија из црквене историје*, 250–266. Београд: Православни богословски факултет Универзитета у Београду — Институт за теолошка истраживања, 2011.
- Поповић, Р. „Шта је хтео Јан Хус?“. У *Хришћанство у историји: зборник студија из црквене историје*, 211–217. Београд: Православни богословски факултет Универзитета у Београду — Институт за теолошка истраживања, 2011.
- Поповић, Р. *Православне џомесне Цркве: џрошлост, садашњост, геоџрафија, стайистика*. 2. допуњено издање. Београд: Р. В. Поповић, 2009.

Примљено: 9. 7. 2021.
Исправљено: 9. 11. 2021.
Одобрено: 10. 11. 2021.

* * *

***EPISTLE OF THE
PATRIARCHATE
OF CONSTANTINOPLE
TO THE CZECHS FROM 1451***

Radomir V. Popović

Faculty of Orthodox Theology, University of Belgrade

Summary: *The study and translation of the Epistle of the Patriarchate of Constantinople to the Czechs from 1451 aims to present the relations between the Hussites and the Orthodox Church, more precisely the Patriarchate of Constantinople in the middle of the 15th century. The translation of the Epistle provides answers to some questions that arose from the perception of historical events of the 15th century in the Church History in Western Church.*

Key words: *Jan Hus, Hussites, Constantinople, Patriarch, Rome, Pope.*